

Κοινωνικοί οικονομικοί
και πολιτισμικοί
παράγοντες που
συντελούν στη
διαμόρφωση της
φυσιогνωμίας ενός
ανοιχτού πανεπιστημίου
και η επίδραση που έχουν
στις πτυχές της
εκπαιδευτικής
διαδικασίας.

Εργασία στα πλαίσια του μαθήματος «Εισαγωγή στην Ανοιχτή και Εξ
Αποστάσεως Εκπαίδευση»

1. Εισαγωγή

Τα ανοικτά πανεπιστήμια σαν οργανισμοί είναι εξαρτημένα και από εξωακαδημαϊκούς παράγοντες. Αυτό επιδρά στη φυσιογνωμία του πανεπιστημίου και κατά συνέπεια στις δράσεις του.

Σκοπός της εργασίας είναι να βρεθούν οι κοινωνικοί, οικονομικοί και πολιτισμικοί παράγοντες που συντελούν στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας ενός ανοικτού πανεπιστημίου και η επίδραση που έχουν στις πτυχές της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Αυτό θα γίνει μέσω επισκόπησης στους ιστότοπους ανοικτών πανεπιστημίων προκειμένου να δούμε τον τρόπο με τον οποίο εκείνα αυτοπροσδιορίζονται και πως εξηγούν την εκπαιδευτική τους διαδικασία. Επίσης, θα γίνει επισκόπηση της βιβλιογραφίας και πιο συγκεκριμένα άρθρων που αφορούν τη λειτουργία των ανοικτών πανεπιστημίων του Ην.Βασιλείου (OU/UK), της Athabaska στον Κανδά, της Ν.Αφρικής (UNISA), της Κίνας (UOC), της Αυστραλίας (UOA) και του Anadolu στην Τουρκία. καθώς επίσης και θεωρητικές προσεγγίσεις σχετικές με την ανοικτή εκπαίδευση.

Ως προς τη δομή της εργασίας: αρχικά, θα δείξουμε πως οι παράγοντες συντελούν στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας ενός ανοικτού πανεπιστημίου. Έπειτα, με ποιο τρόπο επηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία (εκπαιδευτική μεθοδολογία και υποστήριξη του φοιτητή). Τέλος, θα γίνει η παρουσίαση των δικών μας συμπερασμάτων.

2. Διαμόρφωση φυσιογνωμίας ενός ανοικτού Πανεπιστημίου

Εξετάζοντας τους ιστότοπους των ανοικτών πανεπιστημίων, παρατηρήσαμε ότι οι βασικοί στόχοι που θέλουν να εκπληρώσουν είναι κοινοί αλλά υπάρχουν και επιμέρους διαφορετικοί στόχοι. Η διαφοροποίηση αυτή οφείλεται σε κοινωνικούς οικονομικούς και πολιτισμικούς παράγοντες επηρεάζοντας τη φυσιογνωμία του πανεπιστημίου.

2.1 Κοινωνικοί παράγοντες

Τα ανοικτά πανεπιστήμια σαν κάτι νέο για τα ακαδημαϊκά δεδομένα έρχονται να καλύψουν πολλά κενά των συμβατικών πανεπιστημίων. Οι πολιτικές αλλαγές στη Μ. Βρετανία και η ανάγκη ριζοσπαστικοποίησης της εκπαίδευσης οδηγούν στην ίδρυση του ΟΥ/UK, κάτι που ο Perry χαρακτηρίζει σαν πολιτική πράξη (Perry, 1977). Ένας επιπλέον κοινωνικός παράγοντας είναι η ανάγκη για μόρφωση μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού. Τα Ανοικτά πανεπιστήμια διευρύνουν το φάσμα των εκπαιδευόμενων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το πανεπιστήμιο της Athabasca όπου έχει μοναδικό περιορισμό ο εκπαιδευόμενος να είναι πάνω από 16 ετών (Athabasca, 2016a).

2.2 Οικονομικοί παράγοντες

Η οικονομία επηρεάζει και αυτή την φυσιογνωμία των ανοικτών πανεπιστημίων. Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας δημιουργεί ανάγκη για συνεχή επιμόρφωση του εργατικού δυναμικού. Η επαγγελματική ανέλιξη δημιουργεί ανάγκες εξειδίκευσης που τα ανοικτά πανεπιστήμια έρχονται να καλύψουν. Τα ΟΥΑ στο εισαγωγικό τους σημείωμα, στον ιστότοπό τους, αναφέρουν ότι προσφέρουν *«μια καθολική προοπτική η οποία δίνει στους απόφοιτους ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που μπορεί να δώσει ώθηση στις επαγγελματικές τους προοπτικές»* (ΟΥΑ, our commitment).

2.3 Πολιτισμικοί παράγοντες

Η φυσιογνωμία ενός ανοικτού πανεπιστημίου δεν μπορεί να μείνει ανεπηρέαστη από τους πολιτισμικούς παράγοντες. Η ανάγκη διάδοσης του πολιτισμού της κάθε χώρας όπως και η γεωπολιτική φύση της χώρας είναι βασικά σημεία για την διαμόρφωση του χαρακτήρα του κάθε Πανεπιστημίου. Το UNISA στον ιστότοπό του κάνει λόγο για *«ένωση των πολιτισμικών διαφορετικότητων»* (UNISA, 2016a) και στην στρατηγική του εφαρμόζει πληθυσμιακή ποσόστωση ανάλογη με αυτή της Ν.Αφρικής. Το Anadolu θέτει ως αυτοσκοπό *«να συμβάλλει στην παραγωγή καθολικής γνώσης και στον πολιτισμό»* (Anadolu, 2016a). Στα ίδια πλαίσια κινείται και το ΟΥC. *«Το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κίνας ΟΥC θα διαμορφωθεί σε ένα μοντέρνο πανεπιστήμιο στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Κίνας και ένα παγκόσμιας εμβέλειας πανεπιστήμιο με αντιπροσωπευτικά χαρακτηριστικά της τοπικής κουλτούρας, που θα αποτελεί τον πιο σημαντικό πυλώνα της Κοινωνίας της Μάθησης στην Κίνα»* (ΟΥC, 2009a).

3. Επίδραση στις πτυχές της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

3.1 Επίδραση στην εκπαιδευτική μεθοδολογία

Η εκπαιδευτική διαδικασία ενός Ανοικτού Πανεπιστημίου επηρεάζεται από τη φυσιογνωμία του. Αν κάποιος επισκεφτεί τους ιστότοπους των ανοικτών πανεπιστημίων θα διαπιστώσει ότι στο επίκεντρο βρίσκεται ο φοιτητής και οι ανάγκες του. Τα ανοικτά πανεπιστήμια δίνουν χώρο και χρόνο στην αυτονομία του φοιτητή. Οι Kaye και Rumble (1991) στο άρθρο τους *Open universities: A comparative approach* καταλήγουν στο συμπέρασμα πως *«αν καταφέρουμε να εξισορροπήσουμε την αυτόνομη μάθηση, την αλληλεπίδραση και τη σχέση εκπαιδευτή εκπαιδευόμενου τόσο στα συμβατικά όσο και στα ανοικτά πανεπιστήμια τότε η συνολική ποιότητα της μαθησιακής εμπειρίας του εκπαιδευόμενου θα βελτιωθεί»*. Σε αυτό το πλαίσιο, τα πανεπιστήμια προσφέρουν εξ αποστάσεως προγράμματα σπουδών εξ ολοκλήρου ή μεικτά (blended). Ο ρόλος του εκπαιδευτικού αλλάζει. Από το δασκαλοκεντρικό μοντέλο της διάλεξης, ο εκπαιδευτικός γίνεται και σύμβουλος (καθηγητής σύμβουλος-tutor).

3.2 επίδραση στην υποστήριξη του φοιτητή

Τα ανοικτά πανεπιστήμια δημιουργούν ένα δίκτυο υποστήριξης στον φοιτητή. Εκτός από τον καθηγητή σύμβουλο, υπάρχουν κι άλλες δομές φοιτητικής μέριμνας. Τα ανοικτά πανεπιστήμια που μελετήσαμε, έχουν πολιτική οικονομικής υποστήριξης. Το ΟΥ/UK έχει πολιτική κρατικού δανείου προκειμένου «να γίνει η φοίτηση οικονομικά ανεκτή» (ΟΥ/UK, 2016a). Το UNISA έχει φοιτητική μέριμνα που «είναι υπεύθυνη για την ανάπτυξη του φοιτητή, για την παροχή πόρων και για τους Φοιτητές με Αναπηρία» (UNISA, 2016b). Τα ΟUA μέσω του open2study παρέχουν δωρεάν online courses (ΟUA, open2study). Το ΟUC, στον τομέα της φοιτητικής μέριμνας, έχει σε όλη τη χώρα συμβουλευτικά κέντρα στα οποία παρέχεται εκπαιδευτική και συμβουλευτική υποστήριξη (ΟUC, 2009b). Επίσης τα ανοικτά πανεπιστήμια δίνουν στον φοιτητή τη δυνατότητα να παρακολουθήσει διαλέξεις μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, κυρίως τηλεοπτικών, μέσα από εκπαιδευτικά κανάλια όπως το CETV-2 του ΟUC (ΟUC, 2009b).

4. Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τους Κουστουράκη και Παναγιωτακόπουλο (2000), ένας παράγοντας για την ανάπτυξη της Ανοικτής εκπαίδευσης είναι η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου. Η θεωρία αυτή βλέπει την εκπαίδευση σαν ένα είδος επένδυσης η οποία συντελεί στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Τα ανοικτά πανεπιστήμια είναι βασικός φορέας ανοικτής εκπαίδευσης. Εμείς παρατηρήσαμε ότι η φυσιογνωμία ενός ανοικτού πανεπιστημίου καθορίζεται από τον σκοπό που το ίδιο θεωρεί ότι εξυπηρετεί καθώς επίσης και το πόσο «ανοικτό» είναι. Είδαμε ότι το κάθε πανεπιστήμιο δίνει τη δική του εξήγηση για το τι είναι ανοικτότητα και την υποστηρίζει με διαφορετικούς τρόπους. Αυτή η εξήγηση καθορίζεται από κοινωνικούς οικονομικούς και πολιτισμικούς παράγοντες. Στην Αφρική ανοικτότητα σημαίνει ίση πολιτισμικά ποσοστιαία μόρφωση για όλους. Στον Καναδά σημαίνει ευκαιρίες μόρφωσης για άτομα πάνω από τα 16. Στην Αυστραλία ανοικτότητα σημαίνει παροχή δωρεάν μαθημάτων.

Ο Peters (1993) στο άρθρο του για τη εκπαίδευση στη μεταβιομηχανική κοινωνία μεταξύ άλλων ανέφερε: *«...Τονίζεται η εκπαιδευτική ποιότητα ενός περιβάλλοντος μάθησης όχι μόνο σε σχέση με επαγγελματικά πρότυπα ή προκαθορισμένους στόχους της διδασκαλίας, αλλά και σε σχέση με τη λειτουργικότητά του, τη σημασία του και την ποιότητα ζωής που φέρνει... Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα μεταλλάσσονται σε φορείς παροχής υπηρεσιών, που πληροφορούν, καθοδηγούν και υποστηρίζουν τους φοιτητές τους εστιάζοντας στις ανάγκες τους...»* Από την επισκόπησή μας είδαμε πως το Ανοικτό Πανεπιστήμιο μεταλλάσσεται ανάλογα με τις ανάγκες της χώρας του και προχωράει στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας με κέντρο τον φοιτητή και σε δομές υποστήριξης του.

Βιβλιογραφία

- Anadolu, (2016a). *Vision and Mission*. Retrieved 27/12/2016 from <https://www.anadolu.edu.tr/en/about-anadolu/institutional/vision-and-mission>
- Athabasca, (2016a). *Why AU?*. Retrieved 27/12/2016 from <http://www.athabascau.ca/discover/>
- Kaye T. & Rumble G., (1991). Open universities: A comparative approach. *Prospects-Quarterly Review of Education*, Vol. 21, No. 2, 1991 (Issue 78) - Higher Education I: Situation, Challenges and Prospects (UNESCO; 1991; 170 pages). Retrieved 27/12/2016 from <http://collections.infocollections.org/ukedu/en/d/Jh1904e/3.4.html>
- OUA. *Open2study*, Retrieved 27/12/2016 from <https://www.open2study.com/>
- OUA. *Our commitment*. Retrieved 27/12/2016 from <https://www.open.edu.au/about-us/who-we-are/our-commitment/>
- OUC, (2009a). *Historic mission*. Retrieved 27/12/2016 from <http://en.ouchn.edu.cn/index.php/about-v2/new-style-university>
- OUC, (2009b). *Learner Support*. Retrieved 27/12/2016 from <http://en.ouchn.edu.cn/index.php/learner-support>
- OU/UC, (2016a). *Flexible payment options*. Retrieved 27/12/2016 from <http://www.open.ac.uk/home.html>
- Perry, W., (1976). *Open University*, Open University Press, Milton Keynes.
- Peters, O., (1993). Distance education in a postindustrial Society. In D. Keegan (ed), *Theoretical Principles of Distance Education*, pp. 36-53, London/New York
- UNISA, (2016a). *Our strategy*. Retrieved 27/12/2016 from <http://www.unisa.ac.za/sites/corporate/default/About/Who-we-are/Our-strategy>
- UNISA, (2016b). *Student affairs* Retrieved 27/12/2016 from <http://www.unisa.ac.za/sites/corporate/default/About/Service-departments/Student-Affairs>
- Κουστουράκης, Γ. & Παναγιωτακόπουλος, Χ. (2000). Η «Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» στο σύγχρονο κόσμο: Ιστορική – Κοινωνιολογική Προσέγγιση, *Νέα Παιδεία*, 94, 13-26.